

ΕΝΟΤΗΤΑ 3η

Α. Ρατσισμός:

Φυλετικός: Η διάκριση και ο διαχωρισμός των ανθρώπων ανάλογα με το χρώμα ή την καταγωγή τους. Μία πολιτική ιδεολογία η οποία δέχεται ότι η λευκή κυρίως φυλή είναι ανώτερη των άλλων.

Κοινωνικός: Οι διακρίσεις σε βάρος των γυναικών και των δούλων στην αρχαιότητα. Επίσης ο διαχωρισμός σε ανώτερες και κατώτερες κοινωνικές τάξεις φανερώνει ρατσιστικές αντιλήψεις, οι οποίες διαιωνίζουν τις κοινωνικές διακρίσεις και δικαιολογούν την εκμετάλλευση ορισμένων κοινωνικών ομάδων. Είναι ακόμη οι διακρίσεις σε βάρος των μειονοτήτων, των ατόμων με ειδικές ανάγκες, ναρκομανών, φορέων του AIDS, κ.α.

Εθνικός: Η αίσθηση της υπεροχής ενός έθνους έναντι των άλλων (εθνικισμός, σοβινισμός).

Θρησκευτικός: Η αντίληψη ότι μια θρησκεία είναι η μόνη αληθινή και πρέπει να επικρατήσει έναντι των υπολοίπων.

Τα αίτια:

Πνευματικά:

Η έλλειψη ανθρωπιστικής παιδείας.

Η απλουστευτική τάση των ανθρώπων για κατηγοριοποιήσεις -(στερεότυπα).

Τα Μ.Μ.Ε.

Ψυχολογικά:

Η τάση του ανθρώπου και κάθε λαού για διάκριση.

Η εύρεση ελαττωμάτων στους άλλους.

Υπερτροφικός εγωισμός.

Η αναζήτηση εξιλαστήριων θυμάτων.

Κοινωνικο - Οικονομικά:

Η κοινωνικο-οικονομική εκμετάλλευση των αδυνάτων

Η τεχνολογία

Η ξενοφοβία

Η κρίση αξιών

Εθνικιστικά:

Περηφάνια / αλαζονεία

Εθνικός εγωισμός

Τραυματικές εμπειρίες παρελθόντος

Θρησκευτικά:

Θρησκευτικός προσηλυτισμός / φανατισμός

Θρησκευτικές προλήψεις

Συνέπειες: (Ο ρατσισμός...)

Προσβάλλει την ανθρώπινη προσωπικότητα / περιθωριοποιεί / απομονώνει.

Συντελεί στην εκμετάλλευση και την υποδούλωση των ανθρώπων και των λαών.

Καλλιεργεί πάθη, μίσος, φανατισμό, αντεκδίκηση, περιφρόνηση.

Δηλητηριάζει τις σχέσεις των λαών και των ανθρώπων.

Καλλιεργεί το αίσθημα της υπεροχής και την επιθυμία της εκμετάλλευσης του συνανθρώπου.

Εμποδίζει τη συνεργασία και τη φιλία, που είναι παράγοντες προόδου και δημιουργίας.

Προκαλεί κοινωνικές αναταραχές, εξεγέρσεις, αιματοχυσίες.

Προκαλεί αδικίες, κοινωνικές ανισότητες.

Δημιουργεί άθλιες συνθήκες διαβίωσης.

Παραβιάζει τα ανθρώπινα δικαιώματα, τις ατομικές ελευθερίες, που υποστήριξαν όλα τα φωτεινά πνεύματα της ιστορίας.

Οδηγεί στην ενεργό αντίδραση και την αντιβία από την πλευρά των αδικούμενων φυλετικών μειονοτήτων.

Προϋποθέσεις / Τρόποι για την καταπολέμηση του ρατσισμού:

Σεβασμός και ανεκτικότητα προς το διαφορετικό (οικογένεια, σχολείο).

Ενεργοποίηση των πνευματικών ανθρώπων, ώστε να αγωνιστούν για την κατάργηση των φυλετικών διακρίσεων, στις χώρες που υπάρχουν.

Υλική και ηθική βοήθεια στους λαούς που καταπιέζονται από το ρατσισμό.

Επιβολή κυρώσεων (εμπάργκο οικονομικό ή διπλωματικό) στα κράτη που εφαρμόζουν τις φυλετικές διακρίσεις.

Μέσα από την παιδεία να περνούν μηνύματα για την υποστήριξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων / υιοθέτηση ανθρωπιστικών αξιών(αγάπη, συνεργασία κ.α).

Τα διάφορα κοινωνικά συστήματα να σέβονται και να προωθούν τον ανθρωπισμό.

Β. Άτομα με ειδικές ανάγκες:

Προβλήματα που αντιμετωπίζουν:

Πρακτικής φύσεως προβλήματα (π.χ μετακίνηση)

Την κοινωνική απομόνωση

Την ανεργία

Την κοινωνική αναληγσία

Τον εγκλεισμό σε προσβλητικά για την ανθρώπινη προσωπικότητα ιδρύματα

Την έλλειψη οργανωμένης εκπαίδευσης

Τρόποι αντιμετώπισης:

Άτομο:

Ευαισθησία, κατανόηση, αγάπη, ενδιαφέρον

Παροχή βοήθειας, εκδήλωση ενδιαφέροντος

Κοινωνική συναναστροφή και διάλογο

Όχι στον κοινωνικό ρατσισμό και στον αποκλεισμό τους

Πολιτεία:

Ράμπες, ειδικοί σηματοδότες, κ.α.

Ειδικά σχολεία

Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης (σχολείο, Μ.Μ.Ε)

Φροντίδα για επαγγελματική κατάρτιση και αποκατάσταση

ΕΝΟΤΗΤΑ 3^η

Ρατσισμός

Ο ρατσισμός (από τη λέξη *ράτσα* = φυλή) είναι η αντίληψη σύμφωνα με την οποία μια φυλή είναι ανώτερη από τις άλλες και, επομένως, έχει το δικαίωμα να κυριαρχεί σ' αυτές. Με τον όρο αυτός δεν εννοούμε μόνο το φυλετικό διαχωρισμό των ανθρώπων αλλά και γενικότερα τη μεροληπτική συμπεριφορά σε βάρος ατόμων, ομάδων ή λαών, που προκαλείται από την υιοθέτηση συγκεκριμένων στερεοτύπων.

Έτσι εκτός από τον φυλετικό ρατσισμό υπάρχει:

- ✓ Ο **κοινωνικός ρατσισμός** (η εχθρική συμπεριφορά απέναντι σε ορισμένες κοινωνικές ομάδες, όπως οι μετανάστες, τα άτομα με ειδικές ανάγκες, οι πρώην φυλακισμένοι, οι φορείς του Αιδς, οι ομοφυλόφιλοι κ.λπ.).
- ✓ Ο **εθνικός ρατσισμός** (η αντίληψη ότι ένα έθνος είναι ανώτερο από τα άλλα [εθνικισμός]).
- ✓ Ο **θρησκευτικός ρατσισμός** (η αντίληψη ότι μια θρησκεία είναι η μόνη αληθινή και πρέπει να επικρατήσει έναντι των υπολοίπων).
- ✓ Ο **ρατσισμός των αναπτυγμένων κρατών** σε βάρος των υπανάπτυκτων (Τρίτος κόσμος) (φυλετικός, πολιτισμικός ρατσισμός).
- ✓ Ο **σοβινισμός**: Η φανατική εξύψωση κάθε όλης της εθνικής ζωής και η καταπολέμηση κάθε ξένου στοιχείου. (Σοβινιστής: Οπαδός του σοβινισμού, φανατικός εθνικιστής).
- ✓ **Αίτια του ρατσισμού** (εκτός από τις προκαταλήψεις και τα στερεότυπα) θεωρούνται:
 - ✓ Η έλλειψη ανθρωπιστικής παιδείας,
 - ✓ Η κρίση των αξιών,
 - ✓ Τα συμπλέγματα ανωτερότητας ή κατωτερότητας που φέρουν τα άτομα ή και ολόκληροι λαοί.
- ✓ Οικονομικά συμφέροντα (π.χ.: εκμετάλλευση των μαύρων από τους λευκούς).
- ✓ Πολιτικές σκοπιμότητες (π.χ. επεκτατικές βλέψεις μιας χώρας σε βάρος άλλης).
- ✓ Ο φανατισμός, θρησκευτικός ή εθνικός.
- ✓ Τραυματικές εμπειρίες του παρελθόντος (π.χ. το μίσος Ελλήνων και Τούρκων, που σπριζείται στη μακρά διαμάχη των δύο λαών).

Συνέπειες

Με την επικράτηση του ρατσισμού άτομα και ομάδες περιθωριοποιούνται και απομονώνονται, καταργούνται θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, όπως το δικαίωμα της διαφοράς και η ισότιμη αντιμετώπιση των ανθρώπων, διακρίνονται οι κοινωνικές αδικίες και εκδηλώνονται φαινόμενα βίας και εγκληματικότητας που διαταράσσουν την κοινωνική ισορροπία. Μέσω του ρατσισμού προωθείται η πνευματική, ηθική και πολιτισμική υποβάθμιση, η πνευματική ανελευθερία και η περιθωριοποίηση των κοινωνικών ομάδων.

Είναι επομένως ανάγκη να μάθει ο άνθρωπος να σέβεται το διαφορετικό. Η ανεκτικότητα, η αμοιβαία κατανόηση και η υιοθέτηση των ανθρωπιστικών αξιών, όπως του διαλόγου, της ανάπτυξης, της συνεργασίας, είναι παράγοντες που μπορούν να επιτρέψουν την αρμονική συνύπαρξη των ανθρώπων και να δώσουν σε όλους ίσες ευκαιρίες για να αναπτυχθούν και να ζήσουν ευτυχισμένοι.

Μερικοί τρόποι αντιμετώπισης

- ✓ Να ενισχυθεί η εκπαίδευση και η παιδεία από φορείς κοινωνικοποίησης (οικογένεια, σχολείο, κοινωνία).
- ✓ Να ενισχυθεί η ευαισθητοποίηση από τα ΜΜΕ.
- ✓ Να καταπολεμηθεί η ανεργία και οι ανασφάλτες.
- ✓ Να διασφαλιστεί η παγκόσμια ειρήνη.
- ✓ Να έχουν δικαίωμα στην εκπαίδευση οι υπανάπτυκτοι λαοί, ώστε να αναβαθμιστούν και να εξισωθούν με τους αναπτυγμένους.
- ✓ Να αφυπνιστούν οι διεθνείς οργανισμοί για την προστασία εθνικών θρησκευτικών και κοινωνικών μειονοτήτων.
- ✓ Να ληφθούν μέτρα από την Ε.Ε. για την επίλυση του προβλήματος της μετανάστευσης.

Στερεότυπα – Προκαταλήψεις

Η συνύπαρξη των ανθρώπων και των λαών δεν είναι πάντοτε αρμονική. Ένας λόγος για τις διαμάχες και τις συγκρούσεις που συχνά ξεσπούν μεταξύ των ατόμων της ίδιας κοινωνίας αλλά και μεταξύ των κρατών είναι η επικράτηση στερεοτύπων και προκαταλήψεων.

Τα **στερεότυπα** είναι κρίσεις και αντιλήψεις που δε στήνονται σε επαρκή δεδομένα, δεν αποδεικνύονται, δηλαδή, λογικά. Μπορεί να είναι θετικά (π.χ. οι Έλληνες είναι γλεντζέδες, οι Γερμανοί είναι εργατικοί λαός κ.λπ.) ή αρνητικά (π.χ. οι Σκοτσέζοι είναι τσιγκούνηδες, οι γυναίκες δεν έχουν πρακτικό μυαλό, οι δημόσιοι υπάλληλοι είναι τεμπέληδες κ.λπ.). Γενικά, με τα στερεότυπα εξιδανικεύουμε τα πρότυπα, τους τρόπους συμπεριφοράς και ζωής της δικής μας ομάδας και καταδικάζουμε τα αντίστοιχα των άλλων ομάδων. Βάζουμε «ετικέτες» στους ανθρώπους, υπερτονίζουμε τις διαφορές και τις αντιθέσεις που παρουσιάζουν σε σχέση με μας και θέτουμε τις βάσεις για να εκδηλωθούν διακρίσεις, φανατισμοί και μίσος που διασπούν την κοινωνική συνοχή.

Οι **προκαταλήψεις** είναι επίσης ιδέες που δε στήνονται στη λογική και σε επαρκή δεδομένα. Για παράδειγμα, η προκατάληψη ότι οι γυναίκες είναι κατώτερες από τους άνδρες δε στηρίζεται σε καμιά λογική βάση και δεν αποδεικνύεται επιστημονικά. Το άτομο που αποδέχεται άκριτα τέτοιες ανορθολογικές αντιλήψεις για διάφορες κοινωνικές ομάδες μπορεί να οδηγηθεί σε εχθρική και επιθετική συμπεριφορά εναντίον τους.

Γενόνας πάντως είναι ότι η ύπαρξη των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων οδηγεί τους ανθρώπους, καθώς παράγει τις διάφορες μορφές ρατσισμού.

ΣΥΝΤΑΞΗ ΕΥΡΥΤΕΡΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

➤ Με ποιες μορφές εκδηλώνεται ο ρατσισμός;

Φυλετικός: βασίζεται στη διαφορά χρώματος του δέρματος και διακρίνει τους ανθρώπους σε φυλές: λευκή, μαύρη, κίτρινη, ερυθρόλευκη,
Εθνικός: βασίζεται στην αντίληψη ότι κάποιο έθνος είναι ανώτερο από το άλλο.
Θρησκευτικός: βασίζεται στη σκέψη ότι οι άνθρωποι που πιστεύουν σε διαφορετικό θρησκευτικό δόγμα είναι κατώτεροι και πρέπει να φωτιστούν με την αλήθεια του αντίπαλου δόγματος.

Κοινωνικός: πρόκειται για διακρίσεις σε βάρος ανθρώπων που είτε αποκλίνουν από το αποδεκτό κοινωνικό πρότυπο είτε παρουσιάζουν κάποια αδυναμία, π.χ. άτομα με ειδικές ανάγκες, πρώην φυλακισμένους, χρήστες ναρκωτικών, άτομα που πάσχουν από ανίστες ασθένειες, μειονότητες (τοιγγάνοι), οικονομικά ασθενείς ομάδες, γυναίκες κ.ά.

➤ Ποιοι είναι οι παράγοντες που καθηρεγούν ρατσιστικές τάσεις;

Οικονομικός τομέας: η αντίληψη ότι η είσοδος μεταναστών απειλεί τους εργαζόμενους, δεδομένου ότι μειώνονται οι θέσεις εργασίας και αυξάνεται το ποσοστό της ανεργίας.

Κοινωνικός τομέας: η αύξηση της εγκληματικότητας και η ανάγκη εύρεσης ενός εξηγητήριου θύματος για τα κοινωνικά προβλήματα που μας απασχολούν.

Πολιτικός τομέας: η αδιαφορία και ο ελλιπής έλεγχος των συνόρων, που οδηγεί στην αβρόα συρροή κακοποιών στοιχείων στη χώρα μας, που στυγματίζουν και τους υπόλοιπους ομοεθνείς, η έλλειψη σχεδιασμού για την ένταξη των ξένων ομάδων ή την επανένταξη των περιθωριοποιημένων, πολιτική προπαγάνδα, καλλιέργεια φανατισμού, προώθηση εθνικιστικών αντιλήψεων.

Ηθικός τομέας: έλλειψη πανανθρώπινων αξιών, αδιαφορία για τον πόνο του συνανθρώπου μας, πίστη σε προκαταλήψεις, δεισιδαιμονίες και στερεότυπα.

Εκπαίδευση: έλλειψη ανθρωπιστικής παιδείας, ανάσπαση εθνικιστικού φρονήματος μέσα στα σχολεία, διακρίσεις εις βάρος των αλλοδαπών παιδιών.

➤ Πώς επηρεάζει η ρατσιστική συμπεριφορά την κοινωνία και το άτομο;

Κοινωνικός τομέας: κοινωνική ανισότητα και δυσλειτουργία, αύξηση της βίας και εγκληματικότητας, δημιουργία ομάδας ανθρώπων που μπαίνουν στο περιθώριο της κοινωνίας, απειλή της κοινωνικής συνοχής.

Πολιτικός τομέας: αστάθεια λόγω της έλλειψης αξιοκρατίας, κίνδυνος για την παγκόσμια ειρήνη.

Πνευματικός τομέας: δημιουργία στερεότυπων και δογματικών αντιλήψεων, που διαωνίζουν το πρόβλημα, απουσία ανθρωπιστικού πνεύματος από όλες τις εκδηλώσεις, πνευματική σταιμότητα λόγω της έλλειψης διαλόγου.

Ψυχολογικός τομέας: δημιουργία κλίματος απαισιοδοξίας και ανασφάλειας σε όσους πέφτουν θύματα ρατσιστικών αντιλήψεων.

Ηθικός τομέας: ηθική κατάπτωση λόγω της έλλειψης αξιών και ιδανικών.

➤ Προτάσεις - μέτρα για την άμβλυνση του φαινομένου του ρατσισμού

Εκπαίδευση: καθιέρωση ανθρωπιστικής παιδείας, που θα μπει τα παιδιά σε ανθρωπιστικές αξίες και θα προβάλλει την ισότητα και το σεβασμό στη διαφορετικότητα, παρουσίαση των καταστάσεων αλλά και της βίας που γεννά ο ρατσισμός (π.χ. Γ' Πάχ. Απαρχάνιτ. Κου Κλουέ Κλου).

Μ.Μ.Ε.: προβολή υγιών προτύπων που αποδεχονται τη διαφορετικότητα, προβολή αντιρατσιστικών μηνυμάτων, εκπομπές αφιερωμένες στη διαφώτιση του κοινού για την ισότητα.

Κράτος - Πολιτεία: δημιουργία κοινωνικών εκδηλώσεων κατά του ρατσισμού, ενίσχυση της αξιοκρατίας, προσπάθεια για ομαλή ένταξη των περιθωριακών ομάδων στο κοινωνικό σύνολο.

Πνευματικοί άνθρωποι: προβολή των πανανθρώπινων αξιών μέσα από τα έργα τους, άσκηση αρνητικής κριτικής σε οποιοδήποτε ρατσιστικό φαινόμενο παρτηρείται στη χώρα μας, ευαισθητοποίηση του κοινού.

➤ Θέμα για Παραγωγή Λόγου

Φανταστείτε ότι αναγκάζεστε με την οικογένειά σας να μεταναστεύσετε σε ένα ξένο κράτος για οικονομικούς λόγους. Γράψτε στο ημερολόγιό σας τα συναισθήματά σας για όλα εγκαταλείψετε, αλλά και τις ανησυχίες σας για όλα θα αντιμετωπίσετε στην καινούργια σας χώρα.